

Qualitative and Quantitative Status and International Visibility of Iranian Journals Indexed in Journal Citation Reports

Mohammadamin Erfanmanesh

PhD in Knowledge and Information Sciences; Assistant Professor; University of Isfahan;
Corresponding Author amin.erfanmanesh@gmail.com

Fereshteh Nojavan

M.A. Student in Knowledge and Information Science;
Shahid Beheshti University nojavan.f67@gmail.com

Iranian Journal of
**Information
Processing and
Management**

Received: 2, Mar. 2015

Accepted: 13, Jun. 2015

Iranian Research Institute
for Science and Technology

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed in SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 32 | No. 1 | pp: 51-73

Autumn 2016

Abstract: The present study aims to investigate the international status and visibility of Iranian journals which have been indexed in Journal Citation Reports (JCR). Accordingly, the number of international papers, citations and editorial board members of each journal was studied. Moreover, various measures were utilized to compare the quality of Iranian journals with their international counterparts.

In this paper scientometric research method was used. A total of 16471 papers which published in 38 Iranian journals and indexed by the JCR 2013 were selected as the population of the study. Web of Science (WoS), JCR and journals' website were used for data gathering.

Results of the study revealed that foreign researchers have published 34.8% of papers published in Iranian ISI journals. Moreover, only 30.6% of citations to Iranian ISI journals have been received from foreign papers or Iranian internationally collaborative papers. The results showed that Iranian researchers accounted for 66.4% of editorial board members of all studied journals, while foreign researchers only occupied 33.6% of the editorial board positions. Based on the findings, only two Iranian journals have impact factors above the median of the journals in the disciplinary category areas in which they are classified in JCR. Furthermore, only 8 Iranian journals have ever been placed in the 1st and 2nd quartile of journals of the same field in the JCR. Findings also showed that 36 out of the 38 Iranian journals have been mostly cited by journals with higher median impact factors than cited journals.

The findings indicate that the share of international papers, citations and editorial board memberships are low in Iranian ISI journals. Moreover, Iranian journals' impact factor was below those of the leading journals.

Keywords: Scientific Journals, International Visibility, International Status, Journal Citation Report

جایگاه کیفی و رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات

محمدامین عرفان‌منش

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ استادیار؛
دانشگاه اصفهان؛

پدیدآور رابط amin.erfanmanesh@gmail.com

فرشته نوجوان

دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و
دانش‌شناسی؛ دانشگاه شهید بهشتی؛
nojavan.f67@gmail.com

مقاله برای اصلاح به مدت ۱ روز نزد پدیدآورنده بوده است.

پذیرش: ۱۳۹۴/۰۳/۲۳

دریافت: ۱۳۹۳/۱۲/۱۱

فصلنامه | علمی پژوهشی

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

شاپا (چاپی) ۸۲۳۳-۲۲۵۱

شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱

نمایه در SCOPUS، ISI، LISTA و

ijpm.irandoc.ac.ir

دوره ۳۲ | شماره ۱ | صص ۵۱-۳۳

پاییز ۱۳۹۵

چکیده: پژوهش حاضر به بررسی جایگاه کیفی و میزان رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات می‌پردازد. در این راستا میزان تولیدات، استناد و تعداد اعضای هیئت تحریریه خارجی هر یک از مجله‌ها جهت بررسی ماهیت بین‌المللی آن‌ها مطالعه می‌شود. همچنین، شاخص‌های مختلفی برای مقایسه کیفیت مجله‌های ایرانی نسبت به سایر مجله‌های بین‌المللی هم‌رشته مورد بررسی قرار می‌گیرد. پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و با استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی انجام می‌شود. جامعه پژوهش از تعداد ۱۶۴۷۱ مقاله منتشر شده در ۳۸ مجله ایرانی منحصربه‌فرد که در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ نمایه شده‌اند، تشکیل شده است. جهت گردآوری داده‌های پژوهش از پایگاه‌های وب علوم، گزارش استنادی نشریات و وب‌سایت مجله‌های مورد بررسی استفاده شد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که پژوهشگران خارجی در تألیف ۳۴/۸ درصد از مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات نقش داشته‌اند. از سوی دیگر، تنها ۳۰/۶٪ از استنادهای دریافتی مجله‌های مذکور از سوی مقاله‌های نویسندگان خارجی و یا مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی دریافت شده است. بررسی ترکیب اعضای هیئت تحریریه مجله‌ها نیز نشان می‌دهد که ۶۶/۴ درصد از اعضای هیئت تحریریه مجله‌ها در زمان انجام پژوهش را پژوهشگران ایرانی و ۳۳/۶ درصد باقی‌مانده را پژوهشگران خارجی تشکیل داده‌اند. بررسی شاخص نسبت ضریب تأثیر مجله به میانه ضریب تأثیر مجله‌های آن رشته نشان‌دهنده این مسئله است که تنها ۲ مجله ایرانی دارای ضریب

تأثیری بالاتر از میانه ضریب تأثیر مجله‌های رشته خود بوده‌اند. همچنین، تنها ۸ مجله ایرانی تا کنون در چارک‌های اول و دوم رشته خود قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌های منتشر شده در ۳۶ مجله از ۳۸ مجله مورد بررسی بیشتر توسط مجله‌هایی مورد استناد قرار گرفته‌اند که دارای میانگین ضریب تأثیر بالاتری نسبت به مجله‌های منتشرکننده مقاله‌ها بوده‌اند. به‌طور کلی، می‌توان بیان نمود که برخی از مجله‌های ایرانی علی‌رغم نمایه‌شدن در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر جهان، از نظر ترکیب نویسندگان، استادکنندگان، و اعضای هیئت تحریریه در سطح بین‌المللی قرار ندارند. همچنین، به‌طور کلی، مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات از نظر شاخص ضریب تأثیر در مقایسه با میانه مجله‌های هم‌رشته خود در سطح بالایی قرار ندارند.

کلیدواژه‌ها: مجله‌های علمی، رؤیت بین‌المللی، عملکرد کیفی، پایگاه گزارش استنادی نشریات

۱. مقدمه

مجله‌های علمی از مهم‌ترین گنجینه‌های معرفت بشری به شمار می‌آیند. مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های تخصصی و فنی به دلیل تازگی، کوتاه‌بودن مطالب، سرعت انتقال بالا، تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع، معرفی آخرین یافته‌های پژوهشی، انتشار انتقادات و نظرها و بررسی‌های اهل فن، تنوع مطالب، و شکل ارائه برای پژوهشگران از جذابیت و کاربرد زیادی برخوردارند (زمانی و عزیزی خالخیلی، ۱۳۹۰). به دلیل جهانی‌شدن و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، امروزه پژوهش‌های علمی ماهیت و گستره بین‌المللی پیدا کرده‌اند. در این میان، مجله‌های تخصصی نقش مهمی در تبادل اطلاعات علمی در سطح جهانی ایفا می‌کنند. امروزه، پژوهشگران مختلف از سراسر دنیا تلاش می‌کنند که پژوهش‌های ارزشمندی انجام داده و تأثیرگذاری یافته‌های پژوهشی خود را از طریق انتشار در مجله‌های معتبر بین‌المللی افزایش دهند. به عبارت دیگر، می‌توان بیان نمود که گاهی در جوامع علمی و دانشگاهی کیفیت برون‌داد علمی یک پژوهشگر بر اساس کیفیت نشریه منتشرکننده آن برون‌داد سنجیده می‌شود. از این رو، در این گونه محیط‌ها، مجله‌های منتشرکننده برون‌دادهای علمی جهت استخدام، ارزیابی عملکرد و ارتقاء افراد مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

یکی از عواملی که نشان‌دهنده اعتبار مجله‌های علمی و تخصصی محسوب می‌شود، نمایه‌شدن آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معروف جهان است. حضور نشریات علمی هر کشور در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر جهانی می‌تواند بسترهای لازم برای انتشار و دسترس‌پذیر نمودن تعداد بیشتری از تولیدات علمی آن کشور در سطح بین‌المللی را فراهم آورده و زمینه‌های حضور مؤثرتر جامعه پژوهشی آن کشور را در فرایند ارزیابی و انتشار تولیدات علمی

جهانی ایجاد کند (نوروزی چاکلی و دیگران ۱۳۸۸). یکی از مؤسسات بین‌المللی که وظیفه انتخاب و نمایه کردن نشریات علمی و تخصصی را بر عهده دارد، مؤسسه «تامسون روتیز»^۱ است. این مؤسسه از طریق ارزیابی‌های دقیق و مستمر، معتبرترین مجله‌های علمی از سراسر جهان را انتخاب و در پایگاه‌های خود نمایه می‌کند. مؤسسه «تامسون روتیز» معیارهایی از قبیل انتشار به زبان انگلیسی، نشر به‌هنگام مجله، تبعیت از قواعد بین‌المللی ویراستاری، کیفیت محتوای مجله، گوناگونی بین‌المللی نویسندگان مقاله‌ها و کیفیت و دقت اسنادهای مقاله‌های منتشر شده در مجله‌ها را برای ارزیابی علمی آن‌ها در سطح بین‌المللی لحاظ می‌کند (صالحی و رحیمی ۱۳۸۵). از سوی دیگر، تنوع بین‌المللی ویراستاران، داوران، نویسندگان، اسنادکنندگان و مخاطبان مقاله‌های منتشر شده در مجله‌ها یا به‌عبارت دیگر، ماهیت بین‌المللی نشریه نمایه‌شده در این پایگاه نیز از اهمیت بالایی در ارزیابی‌های این مؤسسه برخوردار است. مؤسسه «تامسون روتیز» سعی می‌کند مجله‌هایی را تحت پوشش خود قرار دهد که دارای هیئت تحریریه و نویسندگان بین‌المللی بوده و برای متخصصان سراسر جهان قابل استفاده باشند.

از جمله مسائل مهم در خصوص مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه‌های مؤسسه «تامسون روتیز»، بین‌المللی شدن^۲ این مجله‌ها و افزایش وجهه^۳ و قابلیت رؤیت^۴ آن‌ها در سطح جهانی است. «زینب» بین‌المللی شدن مجله‌ها را به معنای وجود ترکیب متنوع از نویسندگان و اسنادکنندگان جهانی در یک مجله می‌داند (Zainab 2008). از دیگر ویژگی‌های یک مجله بین‌المللی می‌توان به انتشار به زبان انگلیسی، نمایه‌شدن در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر، ضریب تأثیر بالا به نسبت سایر مجله‌های هم‌رشته و ترکیب بین‌المللی اعضای هیئت تحریریه اشاره نمود (He & Liu 2009; Wang, Wang & Weldon 2007). مجله‌های ایرانی باید تلاش کنند تا به طرق مختلف جذابیت خود را برای نویسندگان معتبر جهان افزایش داده، طیف گسترده‌تری از مخاطبان را در سطح بین‌المللی به خود جذب کرده و قابلیت رؤیت بیشتر و دسترس‌پذیری بالاتری داشته باشند. در این صورت، این مجله‌ها قادر خواهند بود که مقاله‌های باکیفیت‌تری از نویسندگان برجسته جهانی منتشر کرده و خوانندگان بین‌المللی بیشتری را جذب نمایند. این امر در افزایش تعداد اسنادهای دریافتی، افزایش ضریب تأثیر^۵ مجلات و به‌طور کلی، افزایش تأثیرگذاری^۶ مجله در سطح جهانی دارای اهمیت است. تنها از این طریق است که مجله‌های ایرانی قادر خواهند بود که از مشکل دسترسی و رؤیت محدود^۷ مجله‌های علمی کشورهای در حال توسعه که «کیلینگک و

1. Thomson Reuters

4. visibility

7. limited accessibility & visibility

2. internationalization

5. impact factor (IF)

3. prestige

6. Impact

گونسالوس»^۱ (2009) مطرح کرده‌اند، مصون باشند. مقاله حاضر با استفاده از شاخص‌های مختلف، وضعیت مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات^۲ وابسته به مؤسسه «تامسون روتیز» را از نظر جایگاه کیفی و رؤیت بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌دهد. انجام پژوهش حاضر می‌تواند اطلاعات مفیدی در خصوص نحوه عملکرد مجله‌های ایرانی در عرصه بین‌المللی فراهم کند. همچنین، می‌توان عملکرد کیفی مجله‌های ایرانی را با سایر مجله‌های هم‌رشته از سایر کشورهای جهان مقایسه نمود. پژوهش حاضر در صدد پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

سؤال اول: قابلیت رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات بر اساس تعداد مقاله‌ها، تعداد استنادها و تعداد اعضای هیئت تحریریه خارجی چگونه است؟

سؤال دوم: سهم کشورهای مختلف جهان در تولید، استناد، مشارکت با پژوهشگران ایرانی و عضویت در هیئت تحریریه مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات چگونه است؟

سؤال سوم: مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات از چه جایگاه کیفی نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته برخوردارند؟

۲. پیشینه پژوهش

بررسی میزان رؤیت بین‌المللی مجله‌های علمی را تا کنون افراد مختلفی مورد مطالعه قرار داده‌اند، از جمله: Ram, Kataria & Ahmad 2014; Zainab et al. 2013; Popovic, Antonic & Matutinovic 2010; Davarpanah & Behrouzfar 2009; He & Liu 2009; Yamazaki & Zhang 2007; Ren & Rousseau 2002. در یکی از این پژوهش‌ها «رام، کاتاریا و احمد» به ارزیابی رؤیت بین‌المللی یازده مجله هندی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات طی سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۱ پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تمامی مجله‌های مورد بررسی دارای ضریب تأثیر کمتر از ۰/۵ بوده‌اند. از سوی دیگر، مجله‌های هندی مورد بررسی نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته بر اساس شاخص ضریب تأثیر در سطح پایینی قرار داشته‌اند (Ram, Kataria & Ahmad 2014). در پژوهش دیگری، «زینب و همکاران میزان حضور و رؤیت بین‌المللی مجله‌های علمی کشور مالزی در پایگاه‌های استنادی معتبر جهانی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان داد که ۹ مجله متعلق به این کشور در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۲ نمایه شده‌اند که در این بین، «بولتن انجمن علوم ریاضی مالزی»^۳ با قرار گرفتن در جمع مجله‌های چارک دوم در حوزه

1. Kieling & Goncalves

2. Journal Citation Report (JCR)

3. Bulletin of the Malaysian Mathematical Sciences Society

ریاضیات، از بالاترین کیفیت برخوردار بوده است (Zainab et al. 2013). همچنین، «کیم» رؤیت ۱۷ مجله علمی کره‌ای را بر اساس رابطه میان ترکیب بین‌المللی اعضای هیئت تحریریه و تولیدات خارجی با تأثیرگذاری استنادی این مجله‌ها مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش نشان داد که علی‌رغم اینکه رابطه آماری معناداری میان متغیرهای مورد بررسی وجود ندارد، اما تعداد اعضای هیئت تحریریه و نویسندگان خارجی در مجله‌های کره‌ای طی دوره زمانی مورد بررسی به‌طور چشمگیری افزایش یافته است (Kim 2010).

در پژوهش دیگری «پوپویک، آنتونیک و ماتوتینویک» به بررسی کیفیت و قابلیت رؤیت مجله‌های علمی کشور صربستان در پایگاه‌های گزارش استنادی نشریات، اسکوپوس^۱ و پایگاه استنادی صربستان^۲ پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که رؤیت مجله‌های صربستان در سطح جهان و همچنین در سطح ملی افزایش قابل توجهی داشته است (Popovic, Antonic & Matutinovic 2010). یکی از نشانه‌های افزایش کیفیت مجله‌های این کشور حضور دو مجله صربستان در چارک‌های اول و دوم مجله‌های رشته‌های ریاضی، چندرشته‌ای و همچنین الکتروشمی بوده است. «هی و لیو» ضمن بررسی ماهیت بین‌المللی مجله‌های کشور چین بیان می‌کنند که در مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های مورد بررسی، بیشتر به مجله‌های خارجی با کیفیت بالا استناد شده است، در حالی که استنادهای دریافتی مجله‌های چینی از چین مجله‌های معتبری بسیار ناچیز بوده است (He & Liu 2009). «یامازاکی و ژانگ» در بررسی جایگاه بین‌المللی چهار مجله انگلیسی‌زبان حوزه علوم زیستی در کشور ژاپن بیان می‌کنند که سه مجله از مجله‌های مورد بررسی از نظر کیفیت و همچنین، توزیع جغرافیایی نویسندگان مقاله‌ها بیشتر در سطح مجله‌های ملی بوده و هنوز از مقبولیت جهانی برخوردار نیستند (Yamazaki & Zhang 2007). همچنین، در پژوهش دیگری «رن و روسو» ضمن بررسی اطلاعات پایگاه گزارش استنادی نشریات در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ بیان می‌کنند که مجله‌های چینی نمایه‌شده در این پایگاه علی‌رغم انتشار به زبان انگلیسی، از میزان رؤیت پایینی در سطح بین‌المللی برخوردار بوده و اکثر مقاله‌های منتشرشده در این مجله‌ها به نویسندگان چینی تعلق داشته است. از سوی دیگر، این مجله‌ها دارای ضریب تأثیر پایینی بوده و ۸۰ درصد از استنادهای دریافتی آن‌ها نیز از سوی نویسندگان چینی بوده است (Ren & Rousseau 2002).

در یکی از معدود پژوهش‌های مرتبط انجام گرفته در کشور، «داورپناه و بهروزفر» رؤیت بین‌المللی ۷ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه «تامسون روتیز» را مورد بررسی قرار دادند. در این

1. Scopus

2. Serbian Citation Index

پژوهش مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات با نمونه‌ای تصادفی از مقاله‌های نویسندگان ایرانی منتشر شده در مجله‌های غیرایرانی مورد مقایسه قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که میان میزان رؤیت پذیری مقاله‌های چاپ شده در مجله‌های ایرانی و مقاله‌های ایرانی چاپ شده در مجله‌های خارجی در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ تفاوت آماری معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، مقاله‌های نویسندگان ایرانی منتشر شده در مجله‌های خارجی بیشتر مورد استناد قرار گرفته و در نتیجه، رؤیت پذیرتر بوده‌اند. همچنین، تنها ۱۶ درصد از مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های مورد بررسی توسط پژوهشگران خارجی تألیف شده و در ۸/۹۴ درصد از مقاله‌ها نیز پژوهشگران داخلی و خارجی با هم مشارکت داشته‌اند (Davarpana & Behrouzfar 2009).

در جمع‌بندی پژوهش‌های انجام شده می‌توان بیان نمود که بررسی جایگاه و قابلیت رؤیت بین‌المللی مجله‌های کشورهای مختلف در برخی از پژوهش‌های پیشین مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر در ادامه پژوهش «داورپناه و بهروزفر» به بررسی جایگاه مجله‌های علمی نمایه شده ایرانی در پایگاه گزارش استنادی نشریات می‌پردازد. تفاوت اثر حاضر با پژوهش مذکور در این است که در پژوهش «داورپناه و بهروزفر» (۲۰۰۹) تنها ۶ مجله ایرانی که در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ در پایگاه گزارش استنادی نشریات نمایه شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفته است؛ در حالی که در مطالعه حاضر، تعداد ۳۸ مجله نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ میلادی مورد بررسی قرار گرفته و از شاخص‌های مختلفی جهت بررسی عملکرد این مجله‌ها در سطح بین‌المللی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاضر ضمن تکمیل نتایج پژوهش مذکور، تصویر جامعی از نحوه عملکرد و جایگاه مجله‌های ایرانی و میزان اقبال آن‌ها در سطح بین‌المللی به دست می‌دهد که می‌تواند از سوی سیاست‌گذاران علمی کشور و دست‌اندرکاران این نشریات جهت افزایش روزافزون کیفیت و جایگاه آن‌ها در عرصه جهانی مورد استفاده قرار گیرد.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و با استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی انجام شده است. جامعه پژوهش از تعداد ۱۶۴۷۱ مقاله منتشر شده در ۳۸ مجله ایرانی منحصربه‌فرد^۱ نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ تشکیل شده است (اطلاعات مجلات مورد بررسی در

۱. مجله‌های تکراری نمایه شده در هر دو نسخه علوم انسانی و اجتماعی و نسخه علوم و همچنین مجله‌های ادغام شده و یا تفکیک شده در نظر گرفته نشده‌اند.

پیوست مقاله ارائه شده است). جهت گردآوری داده‌های پژوهش، ابتدا سیاهه‌ای از مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ تهیه و سپس هر یک از این مجله‌ها در پایگاه وب علوم^۱ جستجو و اطلاعات مقاله‌های منتشرشده در هر مجله ذخیره شد. برخی از داده‌های پژوهش (مانند نویسندگان، استنادهای دریافتی، استنادکنندگان، شاخص هیرش و مشارکت) از طریق ابزار جستجوی پایگاه وب علوم و برخی دیگر از داده‌ها از جمله داده‌های مربوط به شاخص‌های کیفی مجله‌ها (مانند ضریب تأثیر، شاخص آنی، ایجن فکتور^۲، شاخص تأثیرگذاری، چارک و میانه ضریب تأثیر رشته) بر اساس پایگاه گزارش استنادی نشریات گردآوری شد. همچنین، وبسایت مجله‌ها جهت بررسی اعضای هیئت تحریریه آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش عملکرد هر یک از مجله‌های مورد بررسی بر اساس شاخص‌های زیر مورد مطالعه قرار می‌گیرد:

شاخص تولید^۳: در این شاخص، تعداد مقاله‌های منتشرشده در هر مجله طی سال‌هایی که در پایگاه وب علوم حضور داشته و همچنین، درصد مقاله‌های نویسندگان ایرانی، درصد مقاله‌های نویسندگان خارجی و درصد مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این راستا، آن دسته از مقاله‌هایی که نویسنده یا نویسندگان آن‌ها همگی وابستگی سازمانی به مؤسسات ایرانی داشته‌اند، به‌عنوان مقاله‌های ایرانی، مقاله‌هایی که حداقل یک نویسنده آن دارای وابستگی به مؤسسات ایرانی و حداقل یک نویسنده آن دارای وابستگی به مؤسسات خارجی باشند، به‌عنوان مقاله‌های مشارکتی، و در نهایت، آن دسته از مقاله‌هایی که نویسنده یا نویسندگان آن همگی دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی بوده‌اند، به‌عنوان مقاله‌های خارجی منظور می‌شوند. همچنین، کشورهای دارای بیشترین تعداد مقاله در مجله‌های مورد بررسی و کشورهای دارای بیشترین همکاری با پژوهشگران ایرانی نیز بررسی می‌شوند.

شاخص استناد^۴: در این شاخص، تعداد کل استنادهای دریافتی هر مجله طی سال‌هایی که در پایگاه وب علوم نمایه شده است (تا تیر ۱۳۹۳ معادل آوریل ۲۰۱۴) و همچنین، درصد مقاله‌های استنادکننده ایرانی، خارجی و مشارکتی مورد بررسی قرار می‌گیرند. همچنین، کشورهای دارای بیشترین استناد به مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند.

اعضای هیئت تحریریه^۵: در این شاخص درصد اعضای هیئت تحریریه ایرانی (دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات ایرانی) و خارجی (دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی) در هر یک

1. Web of Science (WoS)
4. citation impact

2. eigenfactor
5. journal editorial board members

3. productivity

از مجله‌ها بررسی می‌شود. همچنین، کشورهای دارای بیشترین عضو در هیئت تحریریه مجله‌های ایرانی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند.

ضریب تأثیر: در این پژوهش میانگین ضریب تأثیر مجله‌ها طی سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته‌اند، به همراه میانگین ضریب تأثیر بدون خوداستنادی و همچنین، میانگین ضریب تأثیر ۵ ساله مجله‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند. شاخص ضریب تأثیر از تقسیم تعداد استنادهای دریافتی مقاله‌های دو سال گذشته در سال مورد بررسی بر تعداد مقاله‌های منتشرشده در دو سال گذشته محاسبه می‌شود.

شاخص آنی^۱: در این پژوهش میانگین شاخص آنی مجله‌ها طی سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته‌اند، بررسی می‌شود. شاخص آنی از تقسیم تعداد استنادهای دریافتی در سال مورد نظر بر تعداد مقاله‌های منتشرشده در آن سال محاسبه می‌شود.

ایجن فکتور: شاخص ایجن فکتور نشان‌دهنده اهمیت مجله بوده و بر اساس تعداد استنادهای دریافتی مقاله‌های منتشرشده در مجله و کیفیت مجله‌های استنادکننده محاسبه می‌شود. مجموع ایجن فکتور تمامی مجله‌های موجود در پایگاه گزارش استنادی نشریات در هر سال معادل با ۱ خواهد بود. در این پژوهش میانگین ایجن فکتور مجله‌ها طی سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات نمایه شده‌اند، بررسی می‌شود.

نمره تأثیرگذاری مقاله^۲: شاخص نمره تأثیرگذاری مقاله نشان‌دهنده اثرگذاری مقاله‌های منتشرشده در مجله طی دوره پنج‌ساله بعد از انتشار است. این شاخص از طریق تقسیم ایجن فکتور بر تعداد مقاله‌های منتشرشده در مجله و سپس نرمال کردن نمره بر اساس نمره تمامی مقاله‌های دیگر محاسبه می‌شود. میانگین شاخص نمره تأثیرگذاری مقاله معادل با ۱ بوده و نمره بالاتر از ۱ نشان می‌دهد که تمامی مقاله‌های منتشرشده در آن مجله دارای تأثیرگذاری بالاتر از میزان متوسط بوده‌اند.

شاخص هیرش^۳: شاخص هیرش معادل h نشان می‌دهد که h مقاله منتشرشده در مجله مربوطه، h یا بیشتر از h استناد دریافت کرده‌اند. این شاخص می‌تواند به عنوان یکی از شاخص‌های نشان‌دهنده کیفیت مقاله‌های منتشرشده در یک مجله مورد بررسی قرار گیرد.

مدارک استنادشده به کل مدارک^۴: شاخص مدارک استنادشده به کل مدارک و یا درصد مدارک استنادشده نشان می‌دهد که چند درصد از مقاله‌های منتشرشده در یک مجله تا کنون مورد

1. immediacy index
3. H-index

2. article influence score
4. citedness rate

استناد قرار گرفته‌اند. میزان این شاخص می‌تواند به‌عنوان نشانه‌ای جهت کیفیت مقاله‌های منتشرشده در یک مجله مورد استفاده قرار گیرد.

میانگین ضریب تأثیر مجله‌های استنادکننده^۱: در این شاخص کیفیت مجله‌های استنادکننده به هر یک از مجله‌های ایرانی مورد بررسی قرار می‌گیرد. مسلماً هر چه شاخص مذکور بیشتر باشد، نشان‌دهنده کیفیت بالاتر مقاله‌های منتشرشده در آن مجله است.

نسبت ضریب تأثیر مجله به میانه ضریب تأثیر مجله‌های رشته^۲: این شاخص جهت مقایسه کیفیت مجله نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته مورد استفاده قرار می‌گیرد. شاخص کمتر از ۱ نشان‌دهنده این است که کیفیت مجله مذکور نسبت به میانه مجله‌های هم‌رشته در سطح پایین‌تر و شاخص بیشتر از ۱ نشان‌دهنده این است که کیفیت مجله مذکور نسبت به میانه مجله‌های هم‌رشته در سطح بالاتری قرار دارد.

چارک^۳: شاخص چارک نشان‌دهنده کیفیت مجله نسبت به کیفیت مجله‌های هم‌رشته بر اساس ضریب تأثیر این مجله‌هاست. مجله‌هایی که در چارک اول رشته خود قرار می‌گیرند، جزء ۲۵ درصد مجله‌های دارای بیشترین شاخص ضریب تأثیر در آن رشته محسوب می‌شوند. چارک‌های دیگر نیز به همین ترتیب تعریف می‌شوند.

۴. یافته‌های پژوهش

قابلیت رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات بر اساس تعداد مقاله‌ها، تعداد استنادها و تعداد اعضای هیئت تحریریه خارجی چگونه است؟
بررسی ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ میلادی نشان می‌دهد که بدون در نظر گرفتن محدودیت زمانی، تعداد ۱۶۴۷۱ مقاله در مجله‌های مذکور منتشر شده است. به‌طور کلی، حدود ۶۵/۲ درصد از مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های مورد بررسی توسط نویسندگان ایرانی تألیف شده‌اند. بیشترین درصد مقاله‌های ایرانی به ترتیب به مجله «سلول» (CJ) با ۹۱/۵ درصد، «یاخته» (YA) با ۹۰ درصد و مجله «تحقیقات پایه در علوم پزشکی» (IJBS) با ۸۸/۵ درصد تعلق داشته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که به‌طور کلی، ۷/۳ از مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های مورد بررسی به‌صورت مشارکتی و از طریق همکاری حداقل یک نویسنده دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات ایرانی و حداقل یک نویسنده دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی تألیف شده‌اند. بیشترین درصد مقاله‌های مشارکتی به ترتیب مربوط به مجله علوم

1. mean IF of citing journals

2. mean IF/ median IF of category

3. quartile

و فناوری و کشاورزی (JAST) با ۲۸/۵ درصد، مجله ایرانی علوم شیلات (IJFS) با ۱۶/۸ درصد و مجله میکروبیولوژی جندی شاپور (JIM) با ۱۶ درصد بوده است. همچنین، ۲۷/۵ درصد از کل مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات توسط پژوهشگران خارجی منتشر شده است. مجله «آنالیز ریاضی باناخ» (BJMA) دارای بیشترین درصد مقاله‌های خارجی بوده و ۸۹/۹ درصد از مقاله‌های منتشر شده در این مجله توسط نویسندگان دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی تألیف شده است. پس از آن «مجله مکانیک سیالات کاربردی» (JAFM) با ۸۷/۲ درصد و «مجله بین‌المللی علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با ۷۸/۴ درصد دارای بیشترین درصد مقاله‌های خارجی بوده‌اند. به‌طور کلی، می‌توان بیان نمود که تنها در ۶ مجله شامل BJMA, HM, IJEST, IJPP, JAFM, UJ تعداد مقاله‌های نویسندگان خارجی بیشتر یا مساوی با تعداد مقاله‌های نویسندگان ایرانی بوده است (جدول ۱).

در خصوص استنادهای دریافتی مجله‌های نمایه شده ایرانی در پایگاه گزارش استنادی نشریات، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌های مورد بررسی تا زمان جمع‌آوری داده‌های پژوهش در تیرماه ۱۳۹۳ در مجموع ۳۴۶۱۲ استناد در پایگاه وب علوم دریافت کرده‌اند. بررسی میانگین تعداد استنادهای دریافتی مجله‌ها نشان می‌دهد که مقاله‌های منتشر شده در «مجله بین‌المللی علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با میانگین ۷/۰۱ استناد، «مجله انجمن شیمی ایران» (JICS) با میانگین ۵/۵ استناد و مجله ایرانی «پلیمر» (IPJ) با میانگین ۴/۴۶ استناد دارای بهترین عملکرد بوده‌اند. به‌طور کلی، می‌توان بیان نمود که حدود ۶۹/۴ درصد از استنادهای دریافتی تمامی مجله‌های مورد بررسی از سوی نویسندگان دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات داخلی بوده است. در این میان مجله «تحقیقات پایه در علوم پزشکی» (IJBS) با ۹۴/۲ درصد، مجله ایرانی «پژوهش‌های دامپزشکی» (IJVR) با ۹۱/۷ درصد و مجله «بیماری‌های بندپایان» (IJABD) با ۹۰/۲ درصد دارای بیشترین میزان استنادهای دریافتی داخلی بوده‌اند. در سوی مخالف، بیشترین درصد استنادهای خارجی به مجله «آنالیز ریاضی باناخ» (BJMA) با ۹۵ درصد، «مجله مکانیک سیالات کاربردی» (JAFM) با ۸۷/۵ درصد و «مجله بین‌المللی علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با ۷۷/۹ درصد تعلق داشته است. به‌طور کلی، ۲۳ درصد از کل استنادهای دریافتی مجله‌های مورد بررسی از سوی مقاله‌های نویسندگان دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی بوده است. در نهایت، ۷/۶ درصد از استنادهای دریافتی این مجله‌ها نیز به مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی تعلق داشته است (جدول ۱).

یکی دیگر از شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر جهت بررسی ماهیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات، درصد اعضای هیئت تحریریه

خارجی در مجله‌های مورد بررسی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تنها در ۹ مجله شامل BIMS, BJMA, IJST-TCE, IJEST, IJPP, IJPH, IRCMJ, JAFM, JICS اکثریت اعضای هیئت تحریریه را پژوهشگران وابسته به مؤسسات خارجی تشکیل می‌دهند. این در حالی است که در چهار مجله شامل مجله ایرانی «بیوتکنولوژی» (IJB)، مجله ایرانی «شیمی و مهندسی شیمی» (IJCE)، مجله ایرانی «تحقیقات دارویی» (IJPR) و مجله «اورولوژی» (IJ) در حال حاضر، هیچ عضو هیئت تحریریه خارجی دیده نمی‌شود. به‌طور کلی، می‌توان بیان نمود که ۶۶/۴ درصد از اعضای هیئت تحریریه مجله‌های مورد بررسی در زمان انجام پژوهش را پژوهشگران ایرانی و ۳۳/۶ درصد باقی‌مانده را پژوهشگران خارجی تشکیل داده‌اند (جدول ۱).

جدول ۱. قابلیت رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی بر اساس تعداد مقاله‌ها، تعداد استنادها، و تعداد اعضای هیئت تحریریه داخلی و خارجی

شماره	عنوان اختصاری مجله	تعداد کل مقالات	درصد مقالات ایرانی	درصد مقالات مشارکتی ایرانی و خارجی	تعداد کل استنادها	درصد استنادهای ایرانی	درصد استنادهای مشارکتی ایرانی و خارجی	درصد استنادهای خارجی	تعداد اعضای هیئت تحریریه	درصد اعضای هیئت تحریریه داخلی	درصد اعضای هیئت تحریریه خارجی
۱	AIM	۹۱۲	۷۴/۶	۱۱/۳	۱۴/۱	۲۸۰۶	۷۱/۸	۲۲/۶	۵/۶	۷۷/۱	۲۲/۹
۲	BIMS	۳۴۰	۵۸/۸	۴/۲	۳۷	۲۹۱	۵۷/۴	۴/۸	۳۷/۸	۴۸/۲	۵۱/۸
۳	BJMA	۲۰۸	۷/۲	۲/۹	۸۹/۹	۴۵۶	۳/۵	۱/۵	۹۵	۲/۳	۹۷/۷
۴	CJ	۱۱۷	۹۱/۵	۸/۵	۰	۱۴۲	۸۸	۹/۸	۲/۲	۵۸	۴۲
۵	DA	۴۳۹	۶۸/۸	۱۰/۷	۲۰/۵	۱۰۰۸	۶۵/۴	۱۶/۷	۱۷/۹	۵۹/۲	۴۰/۸
۶	HM	۶۷۸	۴۷/۵	۵	۴۷/۵	۱۶۴۵	۵۶/۴	۵	۳۸/۶	۵۸/۷	۴۱/۳
۷	IJST-TCE	۷۱	۷۰/۵	۹/۸	۱۹/۷	۳۷	۸۳/۸	۸/۱	۸/۱	۳۶/۴	۶۳/۶
۸	IJST-TEE	۳۷	۷۸/۴	۲/۷	۱۸/۹	۲۲	۷۷/۲	۴/۶	۱۸/۲	۵۴/۵	۴۵/۵
۹	IJST-TME	۵۱	۶۸/۶	۵/۹	۲۵/۵	۵۱	۶۸/۶	۱۵/۷	۱۵/۷	۶۱/۱	۳۸/۹
۱۰	IJCE	۱۹۸	۷۷/۳	۶/۵	۱۶/۲	۳۱۳	۸۵/۹	۳/۸	۱۰/۳	۶۶/۷	۳۳/۳
۱۱	IJEST	۵۸۶	۱۹/۴	۲/۲	۷۸/۴	۴۱۱۱	۲۰/۸	۱/۳	۷۷/۹	۱۴/۳	۸۵/۷

شماره	عنوان اختصاري مجله	تعداد كل مقالات	درصد مقالات ايراني	درصد مقالات مشاركتي ايراني و خارجي	درصد مقالات خارجي	تعداد كل استنادها	درصد استنادهاي ايراني	درصد استنادهاي مشاركتي ايراني و خارجي	درصد استنادهاي خارجي	تعداد اعضاء هيئت تحريريه	درصد اعضاء هيئت تحريريه داخلي	درصد اعضاء هيئت تحريريه خارجي
۱۲	IJPP	۲۳۵	۳۳/۲	۱۱	۵۵/۸	۵۸۲	۳۵/۹	۱۳/۹	۵۰/۲	۲۳	۴۷/۸	۵۲/۲
۱۳	IJAAI	۲۸۲	۶۶/۳	۹/۶	۲۴/۱	۷۲۴	۷۰/۴	۱۳/۸	۱۵/۸	۴۷	۵۴/۲	۴۶/۸
۱۴	IJABD	۸۹	۸۵/۴	۴/۵	۱۰/۱	۲۹۷	۹۰/۲	۶/۷	۳/۱	۳۲	۷۵	۲۵
۱۵	IJBMS	۳۷۵	۸۸/۵	۵/۱	۶/۴	۳۰۹	۹۴/۲	۳/۵	۲/۳	۲۵	۸۰	۲۰
۱۶	IJB	۱۲۶	۶۹	۱۰	۲۱	۱۱۴	۹۰	۹	۱۵	۲۳	۱۰۰	۰
۱۷	IJCCE	۶۹۴	۷۶/۷	۹/۳	۱۴	۱۰۷۱	۸۱	۸/۹	۱۰/۱	۲۱	۱۰۰	۰
۱۸	IJEHSE	۲۴۳	۶۸/۳	۷/۴	۲۴/۳	۸۵۹	۷۰/۳	۶/۳	۲۳/۴	۲۹	۸۲/۸	۱۷/۲
۱۹	IJFS	۳۰۳	۶۴/۳	۱۶/۸	۱۸/۹	۳۰۵	۶۵/۶	۲۰/۶	۱۳/۸	۳۰	۵۶/۷	۴۳/۳
۲۰	IJI	۱۴۱	۷۸/۸	۷/۸	۱۳/۴	۲۰۲	۸۶/۶	۵	۸/۴	۳۵	۶۸/۶	۳۱/۴
۲۱	IJKD	۴۳۰	۶۷/۹	۳/۷	۲۸/۴	۷۵۱	۷۰/۷	۸/۳	۲۱	۳۴	۷۳/۵	۲۶/۵
۲۲	IJPA	۳۳۰	۷۴	۶/۶	۱۹/۴	۵۱۸	۸۸	۴/۲	۷/۸	۳۰	۸۳/۳	۱۶/۷
۲۳	IJPE	۶۷۶	۷۳/۵	۳/۱	۲۳/۴	۴۸۸	۸۴/۲	۱/۴	۱۴/۴	۲۲	۷۲/۷	۲۷/۳
۲۴	IJPR	۶۳۴	۷۲/۴	۳/۸	۲۳/۸	۹۳۶	۷۳/۳	۳/۸	۲۲/۹	۲۲	۱۰۰	۰
۲۵	IJPH	۹۰۱	۷۱	۷/۲	۲۱/۸	۱۲۶۴	۷۸/۹	۹/۱	۱۲	۳۵	۴۸/۶	۵۱/۴
۲۶	IJRR	۲۰۹	۵۵/۵	۶/۲	۳۸/۳	۲۱۹	۴۸	۲/۷	۲۷	۲۷	۷۷/۸	۲۲/۲
۲۷	IJR	۲۷۰	۶۷	۴/۱	۲۸/۹	۱۱۶	۶۷/۲	۵/۲	۲۷/۶	۱۴۶	۸۳/۵	۱۶/۵
۲۸	IJVR	۳۹۰	۸۴/۶	۴/۶	۱۰/۸	۳۸۸	۹۱/۷	۲/۶	۵/۷	۱۸	۸۳/۳	۱۶/۷
۲۹	IPJ	۱۱۵۰	۵۳/۱	۴/۳	۴۲/۶	۵۱۳۷	۶۰/۴	۴/۸	۳۴/۸	۳۶	۶۳/۹	۳۶/۱
۳۰	IRCMJ	۹۵۲	۸۴/۱	۴/۶	۱۱/۳	۶۵۴	۹۳	۴/۱	۲/۹	۵۵	۴۵/۴	۵۴/۶
۳۱	JAST	۵۵۳	۴۷/۷	۲۸/۶	۲۳/۷	۷۶۲	۶۷/۳	۲۱/۱	۱۱/۶	۳۰	۸۳/۳	۱۶/۷
۳۲	JAFM	۱۹۵	۱۱/۳	۱/۵	۸۷/۲	۱۳۶	۷/۳	۵/۲	۸۷/۵	۳۶	۳۰/۱	۶۹/۹
۳۳	JICS	۹۰۶	۶۰/۱	۶/۸	۳۳/۱	۴۹۸۵	۶۸/۶	۵/۹	۲۵/۵	۴۱	۴۸/۸	۵۱/۲

شماره	عنوان اختصاری مجله	تعداد کل مقالات	درصد مقالات ایرانی	درصد مقالات مشارکتی ایرانی و خارجی	درصد مقالات خارجی	تعداد کل استنادها	درصد استنادهای ایرانی	درصد استنادهای مشارکتی ایرانی و خارجی	درصد استنادهای خارجی	تعداد اعضای هیئت تحریریه	درصد اعضای هیئت تحریریه داخلی	درصد اعضای هیئت تحریریه خارجی
۳۴	JRMS	۹۸۹	۷۷/۶	۴/۵	۱۷/۹	۹۴۴	۸۲	۷/۸	۱۰/۲	۶۷	۷۶/۱	۲۳/۹
۳۵	JJM	۳۸۹	۷۴/۲	۱۶	۹/۸	۲۳۷	۸۶/۹	۵/۱	۸	۲۳	۷۳/۹	۲۶/۱
۳۶	SI	۸۴۷	۷۲/۳	۸	۱۹/۷	۱۰۹۲	۶۹/۷	۹/۲	۲۱/۱	۲۵۲	۵۱/۶	۴۸/۴
۳۷	UJ	۳۷۷	۴۶	۲	۵۲	۴۹۰	۵۴/۵	۱/۲	۴۴/۳	۲۰	۱۰۰	۰
۳۸	YA	۱۴۸	۹۰	۶/۷	۳/۳	۱۵۰	۸۴	۱۴/۶	۱/۴	۳۱	۵۸	۴۲

سؤال دوم. سهم کشورهای مختلف جهان در تولید، استناد، مشارکت با پژوهشگران ایرانی و عضویت در هیئت تحریریه مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات چگونه است؟

در پژوهش حاضر سهم کشورهای مختلف جهان در تولید، استناد، مشارکت با پژوهشگران ایرانی و عضویت در هیئت تحریریه ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات نیز مورد بررسی قرار گرفت. در خصوص وابستگی سازمانی پژوهشگران دارای تألیف در مجله‌های ایرانی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پژوهشگران کشورهای هندوستان (۱۱۳۲ مقاله)، چین (۸۶۵ مقاله)، ترکیه (۶۵۰ مقاله)، ایالات متحده آمریکا (۵۱۱ مقاله) و مالزی (۲۲۴ مقاله) دارای بیشترین تعداد تألیف در مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات بوده‌اند. از سوی دیگر، بیشترین تعداد استنادهای خارجی به مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های مورد بررسی از سوی پژوهشگران دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات کشورهای هندوستان (۲۹۶۸)، چین (۲۹۴۹)، ایالات متحده آمریکا (۲۳۵۶)، ترکیه (۱۱۴۲) و انگلستان (۸۵۴) انجام شده است. به‌طور کلی، ۷/۳ درصد از مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات از طریق مشارکت علمی پژوهشگران ایرانی و خارجی تألیف شده‌اند که پژوهشگران کشورهای ایالات متحده آمریکا (۲۱۶)، انگلستان (۱۲۰)، کانادا (۱۱۶)، استرالیا (۹۴) و مالزی (۷۵) دارای بیشترین مشارکت در تألیف مقاله‌های مذکور بوده‌اند. همچنین، ۳۳/۶ درصد از اعضای هیئت تحریریه مجله‌های مورد بررسی را پژوهشگران دارای وابستگی

سازمانی به مؤسسات خارجی تشکیل می‌دهند که در این میان پژوهشگران آمریکایی (۲۲۷)، کانادایی (۵۵)، انگلیسی (۴۸)، آلمانی (۴۰) و فرانسوی (۳۴) از بیشترین سهم برخوردار بوده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲. کشورهای تولیدکننده، استنادکننده، مشارکت‌کننده، و دارای عضو در هیئت تحریریه مجلات

ایرانی

رتبه	کشورهای دارای تألیف در مجلات ایرانی (فراوانی)	کشورهای استنادکننده به مجلات ایرانی (فراوانی)	کشورهای مشارکت‌کننده با ایران در مجلات ایرانی (فراوانی)	کشورهای دارای بیشترین عضو در هیئت تحریریه مجلات ایرانی (فراوانی)
۱	هند (۱۱۳۲)	هند (۲۹۶۸)	آمریکا (۲۱۶)	آمریکا (۲۲۷)
۲	چین (۸۶۵)	چین (۲۹۴۹)	انگلستان (۱۲۰)	کانادا (۵۵)
۳	ترکیه (۶۵۰)	آمریکا (۲۳۵۶)	کانادا (۱۱۶)	انگلستان (۴۸)
۴	آمریکا (۵۱۱)	ترکیه (۱۱۴۲)	استرالیا (۹۴)	آلمان (۴۰)
۵	مالزی (۲۲۴)	انگلستان (۸۵۴)	مالزی (۷۵)	فرانسه (۳۴)
۶	پاکستان (۲۲۳)	ایتالیا (۶۸۳)	آلمان (۶۶)	هند (۲۹)
۷	کانادا (۲۰۰)	مالزی (۶۳۶)	سوئد (۴۷)	ایتالیا (۲۴)
۸	انگلستان (۱۹۸)	آلمان (۶۲۹)	فرانسه (۴۴)	استرالیا (۲۴)
۹	مصر (۱۶۴)	اسپانیا (۶۲۴)	ژاپن (۴۳)	چین (۲۱)
۱۰	ایتالیا (۱۶۳)	پاکستان (۶۲۲)	هلند (۳۷)	ژاپن (۱۰)
۱۱	ژاپن (۱۶۰)	کانادا (۶۰۰)	ایتالیا (۳۵)	پاکستان (۱۲)
۱۲	کره جنوبی (۱۴۴)	برزیل (۵۶۹)	ترکیه (۱۹)	ترکیه (۸)
۱۳	استرالیا (۱۴۵)	استرالیا (۵۴۸)	اسپانیا (۱۷)	سوئد (۸)
۱۴	آلمان (۱۲۸)	فرانسه (۵۰۷)	بلژیک (۱۷)	امارات متحده عربی (۷)
۱۵	فرانسه (۱۲۵)	مصر (۴۷۷)	چین (۱۵)	سوئیس (۷)
۱۶	تایلند (۹۳)	کره جنوبی (۴۵۶)	امارات متحده عربی (۱۴)	مصر (۷)
۱۷	سوئد (۶۴)	ژاپن (۴۳۶)	اسکاتلند (۱۳)	هلند (۷)
۱۸	برزیل (۵۳)	عربستان سعودی (۳۹۹)	اتریش (۱۲)	بلژیک (۶)
۱۹	هلند (۵۲)	لهستان (۳۶۵)	ارمنستان (۱۲)	روسیه (۶)
۲۰	بلژیک (۳۹)	تایوان (۳۳۹)	کره جنوبی (۱۱)	کره جنوبی (۶)

سؤال سوم. مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات از چه جایگاه کیفی نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته برخوردارند؟

در ادامه، عملکرد کیفی ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته مورد بررسی قرار می‌گیرد. شاخص‌های میانگین ضریب تأثیر، میانگین ضریب تأثیر بدون خوداستنادی، میانگین ضریب تأثیر ۵ ساله و میانگین شاخص آنی مجله‌های مورد بررسی در تمام سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته‌اند، در جدول ۳ قابل مشاهده است. از آنجا که شاخص ضریب تأثیر تا حد زیادی وابسته به رشته بوده و به رفتارهای تولید و استناد پژوهشگران آن رشته بستگی دارد، مقایسه ضریب تأثیر مجله‌های رشته‌های مختلف با هم چندان منطقی نیست. از این رو، جهت مقایسه عملکرد هر یک از این مجله‌ها با سایر مجله‌های هم‌رشته می‌توان از شاخص‌های نسبت ضریب تأثیر مجله به میانه ضریب تأثیر رشته و چارک استفاده کرد. بررسی شاخص نسبت ضریب تأثیر مجله به میانه ضریب تأثیر مجله‌های آن رشته نشان می‌دهد که تنها دو مجله بین‌المللی «علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با شاخص ۱/۳۷ و مجله «انجمن شیمی ایران» (JICS) با شاخص ۱/۰۴ دارای ضریب تأثیری بالاتر از میانه ضریب تأثیر مجله‌های رشته خود بوده‌اند. به عبارت دیگر، می‌توان بیان نمود که ۳۶ مجله از ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات در سال‌های حضور در این پایگاه دارای شاخص ضریب تأثیری کمتر از میانه ضریب تأثیر سایر مجله‌های رشته خود بوده‌اند. همچنین، بررسی چارک این مجله‌ها نشان می‌دهد که تنها دو مجله «آنالیز ریاضی باناخ» (BJMA) و مجله بین‌المللی «علوم و فناوری محیطی» (IJEST) در مدت زمان حضور در پایگاه گزارش استنادی نشریات سابقه حضور در چارک اول نشریات رشته خود (۲۵ درصد مجله‌های دارای بیشترین ضریب تأثیر) را دارا بوده‌اند. علاوه بر دو مجله فوق، شش مجله AIM, IJCE, IJPP, IPJ, JAST, JICS نیز در چارک دوم نشریات رشته خود (۵۰ درصد مجله‌های دارای بیشترین ضریب تأثیر) قرار داشته‌اند.

بررسی شاخص میانگین ضریب تأثیر مجله‌های استنادکننده که به بررسی کیفیت مجله‌های استنادکننده به مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی می‌پردازد، نشان می‌دهد که بجز در دو مجله بین‌المللی «علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با شاخص ۱/۸۳ و مجله ایرانی «علوم و تکنولوژی - مهندسی الکترونیک» (IJST-TEE) با شاخص ۰/۴۶، در سایر موارد میانگین ضریب تأثیر مجله‌های استنادکننده بالاتر از میانگین ضریب تأثیر مجله استنادشونده بوده است. به بیان دیگر، مقاله‌های منتشرشده در ۳۶ مجله از ۳۸ مجله ایرانی بیشتر توسط مقاله‌های منتشرشده در مجله‌هایی مورد استناد قرار گرفته‌اند که دارای میانگین ضریب تأثیر بالاتری نسبت به مجله‌های

منتشرکننده مقالات بوده و از این نظر با کیفیت‌تر از مجله‌های استنادگیرنده بوده‌اند. بررسی عملکرد مجله‌ها بر اساس شاخص درصد مدارک استنادشده به کل مدارک نشان می‌دهد که مجله بین‌المللی «علوم و فناوری محیطی» (IJEST) در این شاخص دارای بهترین عملکرد بوده و ۰/۸۶ از مقاله‌های منتشرشده در این مجله تا زمان گردآوری داده‌های این پژوهش مورد استناد قرار گرفته‌اند. مجله ایرانی «پلیمر» (IPJ) با شاخص ۰/۸۵ و مجله‌های ایرانی «علوم و مهندسی بهداشت محیط» (IJEHSE) و «انجمن شیمی ایران» (JICS) با شاخص معادل ۰/۷۹ از دیگر مجله‌های دارای عملکرد مناسب در این شاخص بوده‌اند. به‌طور میانگین ۵۵ درصد از مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های مورد بررسی تا زمان گردآوری داده‌های این پژوهش حداقل ۱ استناد دریافت کرده‌اند. از سوی دیگر، بیشترین میزان شاخص هیرش نیز به مجله بین‌المللی «علوم و فناوری محیطی» (IJEST) با شاخص معادل ۳۲ تعلق داشته است. به‌طور کلی، شاخص «هیرش» حدود ۶۳ درصد از مجله‌ها (۲۴ مجله) تک‌رقمی و میانه شاخص «هیرش» مجلات بررسی شده معادل با ۸/۵ بوده است. در نهایت، بررسی کیفیت مجله‌های ایرانی بر اساس میانگین شاخص نمره تأثیرگذاری مجله‌ها نشان‌دهنده این است که مقاله‌های منتشرشده در هر ۳۸ مجله مورد بررسی دارای تأثیرگذاری پایین‌تر از حد متوسط بوده‌اند (شاخص کمتر از ۱). عملکرد ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات بر اساس شاخص‌های میانگین «ایجن فکتور» و میانگین شاخص تأثیرگذاری نیز در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. عملکرد کیفی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات نسبت به سایر

مجله‌های هم‌رشته

شماره	عنوان اختصاری مجله	میانگین ضریب تأثیر	میانگین ضریب تأثیر بدون خود استنادی	میانگین ضریب تأثیر ۵ ساله	میانگین شاخص آئی	میانگین ایجن فکتور	میانگین شاخص نمره تأثیرگذاری	شاخص هیرش	مدارک استنادشده به کل مدارک	میانگین ضریب تأثیر مجلات استنادکننده	نسبت ضریب تأثیر مجله به میانه ضریب تأثیر رشته	چارک
۱	AIM	۱/۱۰۴	۰/۹۷۶	۱/۳۹۹	۰/۲۳۳	۰/۰۰۱۹۱	۰/۳۱۷	۲۰	۰/۶۲	۲/۵۳	۰/۸۶	Q2,Q3
۲	BIMS	۰/۲۶۳	۰/۲۲۴	۰/۳۵۴	۰/۰۳۲	۰/۰۰۰۴۳	۰/۱۷۶	۷	۰/۳۴	۰/۸۴	۰/۴۵	Q4
۳	BJMA	۰/۵۳	۰/۴۹۲	۰/۵۱۴	۰/۲۳۴	۰/۰۰۰۶۲	۰/۲۹۶	۱۰	۰/۶۵	۰/۸۵	۰/۸	Q1,Q2,Q3,Q4

شماره	عنوان اختصاری مجله	میانگین ضریب تأثیر	میانگین ضریب تأثیر بدون خوداستنادی	میانگین ضریب تأثیر ۵ ساله	میانگین شاخص آئی	میانگین اچ‌اس‌فکتور	میانگین شاخص نمره تأثیر گذاری	شاخص هیرش	مدارک استنادشده به کل مدارک	میانگین ضریب تأثیر مقالات استنادکننده	نسبت ضریب تأثیر مجله به میانگین ضریب تأثیر رشته	چارک
۴	CJ	۰/۳۴۵	۰/۲۹۵	۰/۴۱۴	۰/۰۴	۰/۰۰۰۰۶۵	۰/۰۵۸	۵	۰/۵۶	۲/۵۷	۰/۱	Q4
۵	DA	۰/۶۰۲	۰/۴۱۴	۰/۸۶۵	۰/۱۶۱	۰/۰۰۰۰۴۳	۰/۱۴۴	۹	۰/۷۱	۱/۹۲	۰/۲۷	Q4
۶	HM	۱/۳۴۸	۰/۸۳۸	۱/۴۳۲	۰/۳۹	۰/۰۰۰۰۶۹۶	۰/۲۵۳	۱۵	۰/۶۷	۲/۵۵	۰/۵۶	Q3, Q4
۷	IJST-TCE	۰/۱۸۲	۰/۱۳۶	۰/۱۸۲	۰	۰/۰۰۰۰۰۲	۰/۰۲۳	۲	۰/۲۹	۰/۸۷۷	۰/۲۳	Q4
۸	IJST-TEE	۰/۴۷۴	۰/۱۹۳	۰/۴۷۴	۰	۰/۰۰۰۰۰۸	۰/۰۰۸	۲	۰/۳۵	۰/۴۶	۰/۳۹	Q3, Q4
۹	IJST-TME	۰/۴۹	۰/۳۷۴	۰/۴۹	۰/۱	۰/۰۰۰۰۰۵	۰/۱۱۳	۴	۰/۵	۰/۹۸	۰/۵۵	Q3, Q4
۱۰	IJCE	۰/۵۰۴	۰/۲۳۲	۰/۴۸۷	۰/۱۵	۰/۰۰۰۰۲۳	۰/۱۸۶	۸	۰/۵۷	۱/۱۱	۰/۵۳	Q2, Q3, Q4
۱۱	IJEST	۲/۲۵۲	۱/۲۸	۲/۱۹۳	۰/۳۷۱	۰/۰۰۰۱۸۶	۰/۴۳۱	۳۲	۰/۸۶	۱/۸۳	۱/۳۷	Q1, Q2, Q3
۱۲	IJPP	۰/۸۰۴	۰/۴۸۷	۰/۷۹۸	۰/۱۷۵	۰/۰۰۰۰۳۲۵	۰/۱۴۹	۱۱	۰/۶۶	۱/۷۴	۰/۸۷	Q2, Q3
۱۳	IJAAI	۰/۷۷۶	۰/۷۰۵	۰/۹۳۵	۰/۰۹۷	۰/۰۰۰۰۵۲	۰/۲۰۸	۱۱	۰/۷۴	۲/۲۶	۰/۲۸	Q3, Q4
۱۴	IJABD	۰/۶۸۵	۰/۵۹۷	۰/۷۱۷	۰/۲۳۸	۰/۰۰۰۱۲۶	۰/۱۰۲	۹	۰/۸	۱/۳۵	۰/۴۲	Q3, Q4
۱۵	IJBMS	۰/۳۹	۰/۲۵۳	۰/۰۷۶	۰/۰۰۰۰۲	۰/۰۰۰۰۲	-	۷	۰/۴۹	۱/۶۷	۰/۱۸	Q4
۱۶	IJB	۰/۵۳۶	۰/۵۳۶	-	۰/۰۹۷	۰/۰۰۰۰۳	-	۳	۰/۳۹	۲/۰۵	۰/۲۵	Q4
۱۷	IJCCE	۰/۱۸۵	۰/۱۵۸	۰/۲۷۹	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰۰۳	۰/۰۶۴	۱۳	۰/۴۹	۲/۱۵	۰/۱۴	Q4
۱۸	IJEHSE	۱/۱۲۳	۰/۶۸۶	۱/۲۲۹	۰/۱۶۳	۰/۰۰۰۰۵۴۷	۰/۲۰۸	۱۲	۰/۷۹	۱/۹۸	۰/۶۸	Q3
۱۹	IJFS	۰/۵۱۹	۰/۱۶۳	۰/۴۶۳	۰/۰۸۳	۰/۰۰۰۰۱۲	۰/۰۵۷	۷	۰/۴۶	۱/۵	۰/۴۴	Q3, Q4
۲۰	IJI	۰/۵۹۹	۰/۵۷۳	-	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰۰۴۱۵	-	۶	۰/۵۹	۲/۱۹	۰/۲۲	Q4
۲۱	IJKD	۰/۹۲۹	۰/۶۹۹	-	۰/۳۶۵	۰/۰۰۰۰۷۴۶	-	۱۱	۰/۶	۲/۴	۰/۵	Q4
۲۲	IJPA	۰/۵۵۶	۰/۴۱۳	۰/۹۰۹	۰/۰۵۴	۰/۰۰۰۰۳۵۲	۰/۱۵۳	۸	۰/۶	۱/۵۸	۰/۳۵	Q4
۲۳	IJPE	۰/۲۳۴	۰/۱۵۶	۰/۳۲۴	۰/۰۶	۰/۰۰۰۰۲۴	۰/۰۶۴	۶	۰/۴۲	۱/۴۶	۰/۱۵	Q4
۲۴	IJPR	۰/۵۱۴	۰/۳۳۸	۰/۶۴۴	۰/۰۶۶	۰/۰۰۰۰۴۱	۰/۰۹۶	۱۰	۰/۶	۱/۹۳	۰/۲۳	Q4
۲۵	IJPH	۰/۳۷۷	۰/۳۱۴	۰/۵۴۲	۰/۰۵	۰/۰۰۰۰۵۴	۰/۰۹۴	۱۲	۰/۵۲	۱/۶۷	۰/۲۳	Q4
۲۶	IJRR	۰/۲۶	۰/۱۹۷	۰/۳۰۹	۰/۰۵۹	۰/۰۰۰۰۱۵	۰/۰۷۸	۶	۰/۵	۱/۷۴	۰/۱۵	Q4

شماره	عنوان اختصاری مجله	میانگین ضریب تأثیر	میانگین ضریب تأثیر بدون خوداستنادی	میانگین ضریب تأثیر ۵ ساله	میانگین شاخص آئی	میانگین اچ‌ان فکتور	میانگین شاخص نمره تأثیر گذاری	شاخص هیرش	مدارک استنادشده به کل مدارک	میانگین ضریب تأثیر مقالات استناد کننده	نسبت ضریب تأثیر مجله به میانگین ضریب تأثیر رشته	چارک
۲۷	IJR	۰/۰۸۷	۰/۰۶۷	۰/۱۶۸	۰/۰۲۶	۰/۰۰۰۰۷۲	۰/۰۴۸	۴	۰/۳۳	۱/۴۱	۰/۰۵	Q4
۲۸	IJVR	۰/۱۵	۰/۱۲۱	۰/۳۳۹	۰/۰۲۷	۰/۰۰۰۰۲۲	۰/۰۷۱	۷	۰/۴۷	۰/۹۸	۰/۱۷	Q4
۲۹	IPJ	۰/۶۳۳	۰/۴۲	۰/۹۳۸	۰/۱۴۵	۰/۰۰۰۰۱۳	۰/۱۶۶	۲۲	۰/۸۵	۲/۶۴	۰/۴۲	Q2,Q3
۳۰	IRCMJ	۰/۳۲۷	۰/۲۱۶	۰/۳۷۶	۰/۰۸۵	۰/۰۰۰۰۲۵	۰/۰۶۷	۸	۰/۳۶	۱/۵۸	۰/۲۶	Q4
۳۱	JAST	۰/۵۱۳	۰/۳۷۷	۰/۶۷۶	۰/۰۵۷	۰/۰۰۰۰۵۵	۰/۱۳۷	۹	۰/۵۸	۱/۵	۰/۷۹	Q2,Q3
۳۲	JAFM	۰/۳۸۴	۰/۱۸۶	-	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰۰۲۴	-	۶	۰/۴۱	۱/۷۱	۰/۳۶	Q4
۳۳	JICS	۱/۴۵۹	۱/۲۰۱	۱/۵۶۶	۰/۲۱	۰/۰۰۰۰۱۹۷	۰/۲۹۴	۳۰	۰/۷۹	۲/۴۵	۱/۰۴	Q2
۳۴	JRMS	۰/۵۰۷	۰/۳۷۲	۰/۵۹۹	۰/۰۹۵	۰/۰۰۰۰۶۹	۰/۱۲۴	۹	۰/۴۷	۱/۹۹	۰/۴	Q3,Q4
۳۵	JJM	۰/۵۸۱	۰/۲۹۴	۰/۵۰۵	۰/۰۴۶	۰/۰۰۰۰۱۷۵	۰/۰۶۵	۶	۰/۳۴	۲/۱	۰/۲۴	Q4
۳۶	SI	۰/۴۲	۰/۲۹۸	۰/۵۶۹	۰/۰۳۹	۰/۰۰۰۰۱۰۴	۰/۱۵۹	۱۳	۰/۵	۱/۷۳	۰/۴۴	Q3,Q4
۳۷	UJ	۰/۶۱۴	۰/۶۰۳	-	۰/۰۳۶	۰/۰۰۰۰۹۷	-	۹	۰/۵۲	۲/۰۷	۰/۳۳	Q4
۳۸	YA	۰/۳۶۹	۰/۳۰۷	۰/۲۹۷	۰/۰۶	۰/۰۰۰۰۱۱	۰/۰۵۲	۵	۰/۵۲	۴/۱۹	۰/۱۷	Q4

۵. بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی جایگاه و رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات انجام گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که اکثر مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های مورد بررسی توسط پژوهشگران داخلی تألیف شده است. بسیاری از پژوهشگران پیشین از جمله «زیت و باسکولارد»، «چن، جنکینز و الستر» و «زینب» یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های بین‌المللی بودن یک مجله علمی را ترکیب متنوع نویسندگان مقاله‌های مجله می‌دانند (Zitt & Bassecoulard 1998; Chen, Jenkins & Elster 2003; Zainab 2008). در پژوهش حاضر تنها در ۶ مجله از ۳۸ مجله بررسی‌شده، تعداد مقاله‌های نویسندگان خارجی بیشتر یا مساوی با تعداد مقاله‌های نویسندگان ایرانی بوده است. یکی از دلایل احتمالی این امر می‌تواند کیفیت پایین‌تر

مجله‌های ایرانی نسبت به سطح متوسط مجله‌های خارجی هم‌رشته باشد که باعث می‌شود نویسندگان برجسته خارجی تمایل زیادی به انتشار در مجله‌های ایرانی نداشته باشند. در خصوص مقایسه کیفیت مجله‌های ایرانی با سایر مجله‌های هم‌رشته، نتایج پژوهش نشان داد که ۳۶ مجله از ۳۸ مجله ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات در سال‌های حضور در این پایگاه دارای شاخص ضریب تأثیری کمتر از میانه ضریب تأثیر مجله‌های رشته خود بوده‌اند. همچنین، بررسی چارک این نشریات نشان داد که تنها ۸ مجله سابقه حضور در جمع مجله‌های چارک اول و دوم رشته خود را داشته‌اند. از سوی دیگر، ۵۵ درصد (۲۱ مجله) از مجله‌های ایرانی طی سال‌های حضور در پایگاه گزارش استنادی نشریات، همواره جزء مجله‌های چارک چهارم (۲۵ درصد) مجله‌های دارای کمترین ضریب تأثیر) در رشته خود بوده‌اند. سومین شاخصی که در پژوهش حاضر از کیفیت پایین‌تر مجله‌های ایرانی نسبت به سطح متوسط مجله‌های هم‌رشته حکایت داشت، شاخص نمره تأثیرگذاری مجله‌هاست. میزان این شاخص نشان‌دهنده این مسئله است که مقاله‌های منتشرشده در هر ۳۸ مجله مورد بررسی دارای تأثیرگذاری پایین‌تر از حد متوسط بوده‌اند (شاخص کمتر از ۱). بنابراین، یکی از دلایل احتمالی اقبال بین‌المللی کم مجله‌های ایرانی را می‌توان در کیفیت پایین این مجله‌ها در قیاس با مجله‌های برتر هم‌رشته بیان نمود. در این راستا «اوکوبو» ضمن بررسی ۵ مجله چینی و مقایسه آن با مجله‌های هم‌رشته از کشورهای دیگر بیان می‌کند که مجله‌های دارای ضریب تأثیر بالاتر دارای تعداد بیشتر نویسندگان خارجی از کشورهای پیشرو علمی بوده‌اند (Okubo 1996). از سوی دیگر «وانگ، وانگ و ولدن» بیان می‌کنند که وجود نام کشور در عنوان مجله‌ها به خودی خود عاملی است که میزان توجه نویسندگان خارجی به آن مجله را کاهش می‌دهد (Wang, Wang & Weldon 2007). این دید در بسیاری از پژوهشگران وجود دارد که چنین مجله‌هایی بیشتر بر بیان یافته‌های مربوط به کشور خود تمرکز دارند. در ۲۴ مجله از ۳۸ مجله بررسی شده در پژوهش حاضر، کلمات «ایران» یا «ایرانی» مشاهده می‌شود و کلمه بین‌المللی تنها در عنوان ۳ مجله وجود دارد. این در حالی است که مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات همگی مربوط به حوزه‌های علوم پایه، فنی و مهندسی و پزشکی بوده‌اند که وابستگی نسبتاً کمی به فرهنگ و جغرافیای کشور داشته و می‌توانند پذیرای مقاله‌های نویسندگان سایر کشورها نیز باشند.

در خصوص استنادهای دریافتی مجله‌های مورد بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۶۹/۴ درصد از استنادهای دریافتی از سوی مقاله‌های ایرانی، ۷/۶ درصد از سوی مقاله‌های مشارکتی و تنها ۲۳ درصد از سوی مقاله‌های خارجی بوده است. «داورپناه و بهروزفر» نیز در پژوهش خود قابلیت رؤیت مجله‌های ایرانی نسبت به سایر مجله‌های هم‌رشته خارجی بر اساس

تعداد استنادهای دریافتی را پایین گزارش کردند (Davarpna & Behrouzfar 2009). از سوی دیگر، به‌طور میانگین ۵۵ درصد از مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی تا زمان گردآوری داده‌های این پژوهش حداقل یک استناد دریافت کرده‌اند. مقایسه این یافته با نتایج پژوهش «داورپناه و بهروزفر» که نرخ استناد مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی را ۳۲/۶۷ درصد گزارش کرده بودند (Davarpna & Behrouzfar 2009)، حاکی از این است که مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی در چند سال اخیر بیشتر در معرض دید و استناد جامعه علمی قرار داشته‌اند. بررسی کیفیت مجله‌های استنادکننده با استفاده از شاخص میانگین ضریب تأثیر مجله‌های استنادکننده نشان می‌دهد که مجله‌های ایرانی بیشتر توسط مجله‌های باکیفیت‌تر مورد استناد قرار گرفته‌اند. بیشترین میزان استنادهای دریافتی به کشورهای هندوستان، چین، آمریکا، ترکیه و انگلستان تعلق داشته است که همگی، کشورهایی پرتولیدتر و پراستنادتر از ایران در عرصه علمی جهان محسوب می‌شوند. «داورپناه و بهروزفر» نیز در پژوهش خود از کشورهای چین و هندوستان و ترکیه به‌عنوان کشورهای مهم استنادکننده به مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی نام می‌برند (Davarpna & Behrouzfar 2009).

در خصوص میزان مشارکت پژوهشگران ایرانی و خارجی در تألیف مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های ایرانی، یافته‌های پژوهش نشان داد که ۷/۳ درصد از مقاله‌های منتشرشده از طریق همکاری حداقل یک نویسنده دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات ایرانی و حداقل یک نویسنده دارای وابستگی سازمانی به مؤسسات خارجی تألیف شده‌اند. این میزان به یافته «داورپناه و بهروزفر» که درصد مقاله‌های مشارکتی بین‌المللی در مجله‌های ایرانی را معادل ۸/۹۴ درصد گزارش کرده‌اند (Davarpna & Behrouzfar 2009)، نزدیک است. در پژوهش دیگری نیز «مظفریان و جمالی» درصد مقالات مشارکتی بین‌المللی پژوهشگران ایرانی در سال ۲۰۰۳ را معادل ۱۷/۶۳ درصد گزارش کرده‌اند (Mozaffarian & Jamali 2008). ترکیب بین‌المللی اعضای هیئت تحریریه و داوران مجله‌ها نیز عامل دیگری است که می‌تواند در افزایش وجهه بین‌المللی آن‌ها مؤثر باشد. یافته‌های پژوهش نشان داد که تنها ۳۳/۶ درصد از اعضای هیئت تحریریه مجله‌ها را پژوهشگران خارجی تشکیل می‌دهند. «موریس» عقیده دارد که وجود پژوهشگران بین‌المللی در ترکیب هیئت تحریریه مجله‌ها می‌تواند در جذب پژوهشگران هموطن آن‌ها جهت انتشار مقاله در مجلات مذکور مؤثر باشد. بیشترین تعداد اعضای هیئت تحریریه خارجی به کشورهای ایالات متحده، کانادا و انگلستان تعلق داشتند (Morris 1999).

در انتها باید به این نکته اشاره نمود که تلاش مجله‌های کشور برای جذب مقاله از نویسندگان برجسته خارجی به معنای نادیده گرفتن مقاله‌های باکیفیت نویسندگان داخل کشور

نیست. بسیاری از مقاله‌های پژوهشگران توانمند ایرانی به دلایل مختلف فرصت انتشار در مجله‌های برجسته غربی را پیدا نمی‌کنند و انتشار این مقاله‌ها در مجله‌های کشور می‌تواند به دیده شدن و خوانده شدن پژوهش‌های این افراد در سطح بین‌المللی کمک کند. از سوی دیگر، پژوهشگران ایرانی نیز باید به مقاله‌های مرتبط منتشرشده در مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات توجه بیشتری مبذول داشته و در آثار پژوهشی خود بیشتر به مقاله‌های مرتبط منتشرشده در این مجله‌ها استناد کنند. از این طریق میزان استنادهای دریافتی این مجله‌ها و به تبع آن، ضریب تأثیر آن‌ها افزایش خواهد یافت و توجه بیشتری را در سطح بین‌المللی به خود جلب خواهند کرد. از سوی دیگر، پژوهشگران ایرانی می‌توانند مقاله‌های مشارکتی بین‌المللی خود با پژوهشگران خارجی را در مجله‌های ایرانی منتشر کرده و از این طریق به افزایش وجهه بین‌المللی مجله‌های کشور کمک نمایند.

۶. نتیجه‌گیری

در بررسی عملکرد و قابلیت رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی می‌توان بیان نمود که برخی از مجله‌های کشور اگرچه در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی نمایه می‌شوند، اما از نظر ترکیب نویسندگان، استنادکنندگان و اعضای هیئت تحریریه در سطح بین‌المللی قرار ندارند. همچنین، کیفیت مجله‌های مذکور بر اساس شاخص ضریب تأثیر در سطح پایین تری نسبت به میانه ضریب تأثیر رشته‌های مربوطه قرار دارد. این مجله‌ها جهت ادامه حضور در پایگاه‌های مؤسسه «تامسون رویترز» نیازمند جذب هرچه بیشتر مقاله‌های باکیفیت از نویسندگان برجسته جهانی هستند. مسلماً انتشار چنین مقاله‌هایی باعث افزایش خوانندگان و استنادهای دریافتی این مجله‌ها شده و در افزایش کیفیت آن‌ها مفید خواهد بود. انتشار منظم و بدون تأخیر، فرایند داوری دقیق و منطقی، دسترس‌پذیری بالا در محیط وب، انتشار نسخه پیش از انتشار مقاله‌ها، ترکیب متنوع بین‌المللی اعضای هیئت تحریریه و داوران، وجود وب‌سایت به زبان انگلیسی، همکاری با مؤسسات انتشاراتی برجسته، ارائه جزئیات مربوط به نحوه نگارش، ارسال و داوری مجله‌ها در وب‌سایت آن‌ها، در نظر گرفتن مشوق‌هایی برای پژوهشگران برجسته خارجی (مانند عدم دریافت هزینه‌های ارسال و یا انتشار مقالات) و انتشار به صورت دسترسی آزاد از جمله موارد دیگری است که می‌تواند در تشویق پژوهشگران خارجی جهت انتشار در مجله‌های ایرانی و در نهایت، افزایش جایگاه و قابلیت رؤیت بین‌المللی این مجله‌ها مؤثر باشد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند از سوی سیاست‌گذاران پژوهشی، اعضای هیئت تحریریه و دست‌اندرکاران نشریات جهت افزایش کیفیت، اثرگذاری و رؤیت آن‌ها مورد استفاده قرار گیرد. مسلماً دارا بودن مجله‌های باکیفیت علمی در

پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی معتبر جهانی و به‌ویژه پایگاه‌های مؤسسه «تامسون روتیز» می‌توانند نشانه‌ای از پیشرفت علمی کشور محسوب شود. از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان به عدم دسترسی به لیست اعضای هیئت تحریریه سابق برخی از مجله‌های مورد بررسی اشاره نمود. به همین دلیل، تنها اعضای هیئت تحریریه کنونی مجله‌ها مورد بررسی قرار گرفتند.

فهرست منابع

- زمانی، غلام حسین و طاهر عزیزی خالخیلی. ۱۳۹۰. جایگاه مجلات علمی کشور در پایگاه‌های اطلاعاتی: مورد مطالعه نشریات کشاورزی و منابع طبیعی. *علوم فناوری اطلاعات* ۲۶ (۴): ۸۰-۸۳.
- صالحی، کیوان و حسین رحیمی. ۱۳۸۵. تعیین فرایند ارزیابی مجلات در مؤسسه اطلاعات علمی (آی‌اس‌آی). *فصلنامه کتاب* ۱۷ (۲): ۱۴۱-۱۶۰.
- نوروزی چاکلی، عبدالرضا، محمد حسن زاده، حمزه نورمحمدی، و علی اعتمادی‌فرد. ۱۳۸۸. پانزده سال تولید علم ایران در پایگاه‌های مؤسسه اطلاعات علمی ۱۹۹۳-۲۰۰۷. *فصلنامه کتاب* ۲۰ (۱): ۱۷۵-۲۰۰.
- Chen, M. Y., C. B. Jenkins, and A. D. Elster. 2003. Internationalization of the American Journal of Roentgenology: 1980-2002. *American Journal of Roentgenology* 181 (4): 907-912.
- Davarpana, M. R., and H. Behrouzfar. 2009. International visibility of Iranian ISI journals: A citation study. *Aslib Proceedings: New Information Perspectives* 61 (4): 407-419.
- He, T. and W. Liu. 2009. The internationalization of Chinese scientific journals: A quantitative comparison of three chemical journals from China, England and Japan. *Scientometrics* 80 (3): 583-593.
- Kieling, C., and R. R. F. Goncalves. 2007. Assessing the quality of a scientific journal: the case of Revista Brasileira de Psiquiatria. *Revista Brasileira de Psiquiatria* 29 (2): 177-181.
- Kim, M. 2010. Visibility of Korean science journals: an analysis between citation measures among international composition of editorial board and foreign authorship. *Scientometrics* 84 (2): 505-522.
- Morris, S. 1999. *Making national journals internationally visible*. Proceedings of International Symposium on Chinese Scientific Journals Being Included in the International Major Index Database, 18-21 November 1999, China.
- Mozaffarian, M. and H. R. Jamali. 2008. Iranian women in science: A gender study of scientific productivity in an Islamic country. *Aslib Proceedings* 60 (5): 463-473.
- Okubo, Y. 1999. *Internationality of scientific journals in China*. Proceedings of International Symposium on Chinese Scientific Journals Being Included in the International Major Index Database, 18-21 November 1999, China.
- Popovic, A., S. Antonic, and S. Filipi Matutinovic. 2012. Rapid changes of Serbian scientific journals: Their quality, visibility and role in Science locally and globally. *E-Science & Information Management* 317: 61-70.
- Pouris, A. 2005. An assessment of the impact and visibility of South African journals. *Scientometrics* 62 (2): 213-222.
- Ram, S., S. Kataria, and S. Ahmad. 2014. An assessment of the visibility of Indian journals in Social Science Citation Index -Journal Citation Report. *Journal of Information Management* 1 (1): 1-17.

- Ren, S. and R. Rousseau. 2002. International visibility of Chinese scientific journals. *Scientometrics* 53: 389-405.
- Wang, S., H. Wang, and P. R. Weldon. 2007. Bibliometric analysis of English-language academic journals of China and their internationalization. *Scientometrics* 73 (3): 331-343.
- Yamazaki, S., and H. Zhang. 1996. Internationalization of the English-language journals in Japan in life sciences. *Journal of the Physiological Society of Japan* 59 (2): 98-104.
- Zainab, A. N. 2008. Internationalization of Malaysian Mathematical and Computer Science Journals. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 13 (1): 17-33.
- _____, S. A. Sanni, and N. Edzan. 2013. Auditing scholarly journals published in Malaysia and assessing their visibility. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 17 (1): 65-92.
- Zitt, M., and E. Bassecoulard. 1998. Internationalization of scientific journals: a measurement based on publication and citation scope. *Scientometrics* 41 (1): 255-271.

محمدامین عرفان‌منش

متولد سال ۱۳۶۰، دارای مدرک تحصیلی دکتری در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دانشگاه مالایا در کشور مالزی است. ایشان هم‌اکنون استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان است. علم‌سنجی، تحلیل شبکه‌های اجتماعی و مصورسازی اطلاعات از جمله علایق پژوهشی وی است.

فرشته نوجوان

متولد سال ۱۳۶۷، دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دانشگاه شهید بهشتی است. علم‌سنجی، مدیریت دانش و اطلاعات سلامت از جمله علایق پژوهشی وی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی